

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/64307>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-08 and may be subject to change.

heden en NGO's serieus nemen. Een herstudie over tien jaar zou belangrijke inzichten op kunnen leveren over de praktische verenigbaarheid van armoedebestrijding, preventieve gezondheid en milieubeleid.

Sjaak van der Geest, medisch antropoloog,
Universiteit van Amsterdam

Cindy Horst, *Transnational nomads. How Somalis cope with refugee life in the Dadaab camps of Kenya*. Academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam, 2003. xx+281 pp. €20,00. (C.Horst@inter.NL.net).

De aanleiding voor dit onderzoek in vluchtelingenkampen in Kenia waar Somaliërs een tijdelijk of duurzaam nieuw leven proberen op te bouwen was de "duality of humanness and the inhumanity in refugees lives". Daarmee bedoelt Cindy Horst dat in de meest gruwelijke omstandigheden, mensen in staat zijn om hun dagelijks leven vorm te geven. De theoretische uitdaging is te laten zien dat vluchtelingen in kampen niet slechts kwetsbare slachtoffers zijn, noch 'cunning crooks', maar dat zij 'agency' hebben en allerlei strategieën gebruiken om hun levens vorm en inhoud te geven. De kampen zijn geenszins geïsoleerde gemeenschappen en vluchtelingen zijn niet alleen maar hulpbehoevende medemensen. Discursieve kenmerken die in het betoog over vluchtelingen in de media en de politiek de boventoon voeren, zijn termen als afhankelijkheid, hulpeloosheid en onbetrouwbaarheid. Een antropologische analyse van wie vluchtelingen nu daadwerkelijk zijn en wat zij doen is daarom een welkome bijdrage aan zowel het theoretische debat over agency als het publieke en politieke debat over de 'vluchtelingenproblematiek'.

Om verschillende redenen is het proefschrift van Cindy Horst boeiend om te lezen. Door langere tijd in de vluchtelingenkampen in Dadaab (Kenia) gewoond en gewerkt te hebben kan ze inzicht bieden in de dagelijkse leefomstandigheden en enkele levensverhalen van Somaliërs presenteren die vanwege het gewapende conflict en hongersnood hun vaderland hebben moeten verlaten. De strategieën die zij gebruiken om te overleven, worden geplaatst in historisch perspectief en tegen het licht van hun sociaal-economische en culturele kenmerken. Als (voormalige) nomaden weten zij om te gaan met onzekerheden en hebben zij sterke sociale netwerken over grote afstanden en verschillende gemeenschappen. De nomadische levenswijze die de meesten van hen hadden voor hun vlucht, ging ook gepaard met gespreide investeringen in familieleden en activiteiten. Dit heeft mede geresulteerd in een diaspora van zeer mobiele sociale actoren en het ontstaan van een transnationale gemeenschap. Deze transnationale gemeenschap is in staat gebleken om een zekere sociale cohesie te creëren die uitstijgt boven de kaders van natie-staten. Mede dankzij moderne ICT-technologieën kunnen sociale banden hecht zijn, ondanks de grote geografische afstanden tussen de verschillende leden.

Het omgaan met onzekerheden, transnationale netwerken en familie-strategieën worden systematisch uitgewerkt. Cindy Horst heeft daarbij twee specifieke culturele noties centraal gesteld. In de eerste plaats de *xawilaad* of informeel systeem van overboeking (value transfer system) en in de tweede plaats de *buufis* of collectieve droom van

vestiging in een westers land. Dit onderzoek laat zien dat tien tot vijftien percent van de vluchtelingen in Dadaab financiële steun krijgen van mensen uit hun transnationale gemeenschap. Deze overboekingen geven hun de mogelijkheid om in de precare omstandigheden van het kampeven – weinig lokale mogelijkheden tot werk en onvoldoende internationale humanitaire hulp – te overleven. Deze stroom financiële middelen (*xawilaad*), afkomstig van mede-Somaliërs die een leven hebben weten op te bouwen in Europa of de Verenigde Staten, wakkert de droom aan van mogelijke vestiging in die landen. Dit verlangen naar het westen wordt gevangen door de culturele notie van *buufis*.

In *Transnational nomads* worden narratieven van concrete vluchtelingen in de kampen in Kenia gerelateerd aan de politieke economie op wereldniveau. Op deze manier laat Horst zien hoe vluchtelingen lokaal en globaal met kansen en belemmeringen omgaan. Behalve een langdurig verblijf in de kampen in Dadaab, heeft Horst ook andere methoden toegepast. Zij is zeer inventief te werk gegaan met de mogelijkheden van digitaal communiceren om geregeld contact te hebben met en informatie in te winnen bij Somaliërs die over de hele wereld wonen. Gaandeweg haar analyse heeft zij haar onderzoeksresultaten toegezonden naar haar informanten en Somalische wetenschappers. Ondanks dat deze manier van continue vergelijking tussen empirische gegevens en theoretische synthese een oneindig proces kan worden, heeft zij op professionele wijze haar onderzoek weten af te bakenen. Al met al een zeer lezenswaardig boek over maatschappelijke processen in een transnationale gemeenschap die vele gezamenlijke opvattingen over sociale cohesie en de rol van natie-staten op de helling zet en de vluchtelingenproblematiek in een nieuw daglicht stelt.

Fenneke Reysoo, medisch antropoloog,
Radboud Universiteit Nijmegen en Geneva Institute of Development Studies.

Janis Hunter Jenkins & Robert John Barrett (eds.), *Schizophrenia, culture, and subjectivity. The edge of experience*. Cambridge: Cambridge University Press. 2004. 358 pp. £23.90. ISBN 0521829550.

Dit boek omvat werk van antropologen, psychiaters, psychologen en historici die zich verdiepen in schizofrenie en de subjectieve dimensies en culturele processen waardoor schizofrenie wordt ervaren. Bovendien omvat het boek tevens een kritische analyse van de crossculturele bevindingen van de Wereldgezondheidsorganisatie. De onderzoeken vonden plaats in Australië, Bangladesh, Borneo, Canada, Colombia, India, Indonesië en Nigeria. Men zou het dus kunnen opvatten als een vergelijkende studie. Zoals bij veel van dergelijke verzamelingen kent dit boek zijn voorgeschiedenis. Jenkins en Barrett begonnen als postdocs een discussie over schizofrenie in de herfst van 1986. Dat groeide uit tot een symposium. Het is wellicht betekenisvol dat alle auteurs van het boek afkomstig zijn uit de Verenigde Staten, India of Australië. Europese onderzoekers komen er niet in voor. Er wordt zelfs niet aan gerefereerd. Dit doet de vraag rijzen waarom men in deze geografische gebieden zo geïnteresseerd is in subjectiviteit van schizofrenie en of men in Europa dat niet is. De redacteurs beschrijven